

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2016

Jan Nápravník

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Jan Nápravník

**Mediální obraz Kosova ve vybraném českém
tisku mezi lety 2000 až 2008**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Jan Nápravník**

Vedoucí práce: **PhDr. Ondřej Žíla Ph.D.**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

NÁPRAVNÍK, Jan. *Mediální obraz Kosova ve vybraném českém tisku mezi lety 2000 až 2008*. Praha, 2016. 43 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Ondřej Žíla Ph.D.

Abstrakt

Tato bakalářská práce analyzuje mediální obraz Kosova ve vybraných českých denících (Hospodářské noviny, Deník Právo a Mladá Fronta DNES) mezi lety 2000 až 2008. Celkem je analyzováno 116 zpravodajských článků v časovém období mezi lednem roku 2000 až únorem 2008. Při práci je využívána kvantitativní obsahová analýza. Cílem zkoumání je odpovědět na otázku, zda tři vybrané české deníky ve výše zmíněném období podávaly kvalitní a neutrální zpravodajství. Praktická část je rozdělena do čtyř částí a v každé z nich jsou deníky podrobovány analýze na základě předem určených nástrojů a následně každý deník obdrží hodnocení zvlášť v každé oblasti. V závěrečném shrnutí je pak celkově zhodnocena práce jednotlivých deníků.

Abstract

This thesis analyzes the quality of three selected Czech newspapers (Deník Právo, Hospodářské noviny and Mladá Fronta Dnes) in Kosovo conflict between the years 2000 and 2008. All together 116 newspaper articles were analysed from January 2000 up to February 2008. The main goal is to find out if the three main Czech newspapers were able to describe the situation in a neutral manner while bringing high quality information, thanks to using the content analysis. The practical part is divided in four parts and in each one the press is analyzed by standards given and then they are rated by them. In the final summary they are compared and their work is evaluated.

Klíčová slova

Kosovo, český tisk, Česká republika, 21. století, obraz Kosova

Keywords

Kosovo, Czech press, Czech Republic, 21st century, depiction of Kosovo

Rozsah práce: 54 760 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...**28.7.2016**

Jan Nápravník

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu PhDr. Ondřeji Žilovi Ph.D.

Institut mezinárodních studií
Teze bakalářské práce

Obsah

Vývoj tištěných médií v České republice.....	11
Charakteristika zkoumaných médií.....	13
Metodologie a operacionalizace.....	15
Kritéria pro měření vybraných deníků.....	19
1.1.Vyváženost.....	19
1.2.Věcnost.....	20
1.3.Transparentnost.....	21
Historický nástin dějiny Kosova.....	23
2.1.Středověké Kosovo.....	23
2.2.Kosovo mezi světovými válkami.....	24
2.3.Kosovo od konce druhé světové války do rozpadu Jugoslávie.....	25
2.4.Devadesátá léta a válka v Kosovu.....	27
Kvantitativní obsahová analýza práce deníků Právo, Hospodářské noviny a Mladé Fronty Dnes mezi lety 2000 až 2008.....	29
3.1.Vyváženost.....	30
3.2.Věcnost.....	33
3.3.Transparentnost.....	35
Monografie.....	42
Internetové zdroje.....	43
Analyzované články v Hospodářských novinách:.....	43
Analyzované články v Deníku Právo:	45
Analyzované články v Mladé Frontě Dnes:.....	47

Úvod

Republika Kosovo je i v dnešní době stále tématem, které dokáže rozpoutat debatu, především nad jeho nezávislostí. Tomu napomáhají média, která tento diskurz přizívují tím, že se tomuto tématu věnují a referují o něm. Právě média jsou hybnou silou, která dokáže společnost ovlivnit, pomáhá jí utvářet názory, případně je měnit. Kosovská otázka byla již od devadesátých let dvacátého století v českém prostředí velice diskutovaná a dokázala polarizovat společnost v názoru na jeho budoucnost. Cíl této bakalářské práce spatřuji ve zjištění, jakým stylem česká média podávala informace o Kosovu mezi lety 2000 až 2008. Tím je myšlena například práce se zdroji. Otázka budoucího statutu Kosova plnila v druhé polovině devadesátých let stránky většiny evropských deníků kvůli konfliktu v rámci Jugoslávie. Mediální zájem po konci války opadl a média se o Kosovo začala zajímat opět až v roce 2008, kdy Kosovo vyhlásilo nezávislost. Impulsem k sepsání této bakalářské práce byl tedy zájem zjistit, jak v tomto pomyslném osmiletém vakuu vybrané české seriózní deníky psaly o vývoji v této zemi. S tím souvisí rovněž fakt, že toto téma nebylo ještě zpracováno. V současné době existují práce, které se zabývají vyhlášením nezávislosti, samotnou válkou v Kosovu, ale toto osmileté období bývá často opomíjeno a není mu věnována patřičná pozornost.

K výzkumu jsem aplikoval kvantitativní obsahovou analýzu, protože je pro účely práce vhodná, což bude vysvětleno v metodologické části a zkoumal jsem konkrétně tři české deníky. Jedná se Mladou Frontu Dnes, Hospodářské noviny a Deník Právo. Pomocí této analýzy a předem vybraných kritérií se snažím kvantifikovat a porovnat práci těchto periodik u komunikovaných kauz v daném období, tj. od ledna 2000 až do února roku 2008, aby bylo možné pomocí naměřených hodnot určit, jak který deník pracoval se zdroji, zda tématům věnoval dostatečný prostor či zda přistupoval ke kauzám nestranně. To jsou vlastně otázky, které budu primárně zkoumat. Mojí hypotézou je, že se naměřené informace v kritériu vyváženosti se u deníků nebudou moc lišit, protože sledované období nebylo až tak mediálně zajímavé, neboť se Kosovo zrovna nacházelo ve stadiu příprav na vyhlášení nezávislosti a válka zde již pominula. Mediální pokrytí kosovské otázky se

změnilo až v roce 2008, kdy Kosovo vyhlásilo nezávislost na Srbsku a média mu opět začala věnovat pozornost. Další hypotézou je, že v hledisku transparentnosti budou nejvýraznější problémy, neboť sledované období se již nacházelo v době internetu, kdy je na novináře vyvíjen tlak, aby publikovali co nejrychleji a tím pádem nemají tolik času, aby své zprávy opatřili patřičnými zdroji. Třetí a poslední hypotézou je odhad, že v kritériu věcnosti nebudou velké rozdíly mezi sledovanými novinami, neboť toto období není tolik mediálně zajímavé, aby novináři z jednotlivých deníků do svého zpravodajství vkládali velké množství hodnotících komentářů. Domnívám se, že pokud bych sledoval období války či vyhlášení nezávislosti, tak u věcnosti naměřím více rozdílná data než v období mezi lety 2000 až 2008.

Práce se skládá z teoretické a praktické v části. V první části je kladen důraz především na zkoumané deníky, mediální vývoj v Čechách a na metodologické ukotvení a samotnou operacionalizaci. Dále následuje historický nástin kosovských dějin. V praktické části se věnuji samotnému výzkumu, měření a interpretování výsledků, což v závěru shrnuji a zobecňuji.

Vývoj tištěných médií v České republice

Zánik komunistické vlády v Československu si především spojujeme s politickými a společenskými změnami. Ovšem obdobně výrazné změny prodělala i média. Ta zaznamenala hned několik změn. Předně přestala být výlučně pod dozorem vlády a nebyla cenzurována. Ne jinak tomu bylo i po stránce ekonomické či samotné fungování redakcí, kde mohli pracovat novináři, kteří za minulého režimu byli utlačováni režimem.¹ Je důležité akcentovat rovněž změnu v ideologii tištěných médií jako takových. Zatímco za komunistického režimu média plnila funkci státní ideologické propagandy, po sametové revoluci v roce 1989 mohla začít plnit konečně funkci, pro kterou byla stvořena, tedy jejich cílem mělo být, aby podávala co nejobektivnější zpravodajství.²

Pokud se zaměříme na jednotlivá periodika, můžeme prodávané deníky na

¹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 3. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace.

² Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: Sběrka zákonů. 7. 11. 1991

počátku devadesátých let rozdělit do několika skupin podle toho, jak začaly vycházet. Do první skupiny můžeme zařadit deníky, které se transformovaly v nezávislá periodika, kterými před rokem 1989 nebyly. Konkrétně se jedná o Deník Právo, Hospodářské noviny (ty se transformovaly z týdeníku na deník) a pak také Mladá Fronta DNES.

Do druhé pomyslné skupiny můžeme zařadit ty noviny, které v minulosti vycházely, avšak za minulého režimu přestaly vycházet a bylo tak nutné jejich činnost obnovit. Jedná se například o Lidové noviny, které svou činnost ukončily v roce 1952, nebo Literární noviny.

Největší skupinou novin jsou ty, které začaly nově vycházet až po revoluci. Na tomto místě je vhodné zmínit, že mezi tyto noviny řadíme kupříkladu i bulvár, který začal po roce 1989 expandovat a našel si své čtenáře. Příkladem je samozřejmě velmi čtený bulvární deník Blesk. Z časopisů můžeme jmenovat například týdeník Respekt či Týden.

Po počátku 90. let a neúspěchu mnoha pokusů o vybudování nových značek se následující roky vyznačovaly zejména bojem konkurenčních vydavatelství. Mezi ty nejvýznamnější patří společnosti Vltava-Labe-Press či MAFRA. Nejčtenějším deníkem je v dnešní době výše zmíněný bulvární Blesk, který nepatří paradoxně ani do jednoho z výše zmíněných vydavatelství, ale do portfolia Czech News Centre. O něco nižší denní náklady vychází na českém trhu přibližně pět deníků. Jedná se o MF DNES, Lidové noviny, Právo, Hospodářské noviny a Deník, který vychází v každém větším městě (např. Jablonecký Deník či Liberecký Deník).

Devadesátá léta se dají považovat za období transformace. Žurnalistika jako taková se začala měnit a musela akcentovat vývoj společnosti jako takový. Tím, že se Česká republika snažila otevřít západnímu světu, tak musela logicky přijmout novinky, s kterými právě západní svět přišel. Vlastníci médií rychle pochopili, že právě pro jejich část trhu je důležitá otevřenost novým nápadům a technologiím, z nichž nejdůležitější byla v průběhu poslední dekády 20. století síť Internet. Tato síť získala poměrně rychle na popularitě a na přelomu tisíciletí můžeme sledovat vznik online mutací veškerých deníků v České republice.

Online média s sebou přináší mnoho výhod i nevýhod. Pro čtenáře to znamená snazší přístup k informacím, které zpravidla bývaly (např. na serveru idnes.cz dodnes jsou) zdarma. Pro deníky znamená internet větší kontakt s čtenářem, ale na druhé straně také úbytek nákladu, což souvisí s tím, že internetové zpravodajství bylo povětšinou bezplatné a deníky jsou tak nuceny čím dál častěji využívat placenou inzerci, aby mohly sanovat své ztráty z tištěné formy.

Tyto ekonomické aspekty, spolu se sociálními a kulturními změnami, uvrhly média počátku 21. století do extrémně konkurenčního prostředí. Zahraniční výzkumy přitom ukazují, že jsou to právě tyto procesy, které zapříčiňují čím dál vyšší akcentaci zábavní složky žurnalistiky.³ Mimo jiné více globalizovaný svět zapříčiňuje stále větší poptávku po aktuálních informacích, čímž se může snižovat kvalita zpravodajství (například v otázce transparentnosti, kdy tlak na novináře nutí rychle publikovat, bez času na ověření). Ačkoli zkoumání vývoje online medií není jádrem této práce, je však nutné na tomto místě zmínit, že hlavní proud žurnalistiky se tedy v minulém desetiletí volně přesunul z tištěných novin na internet a tento trend trvá do dnešních dnů a nezdá se, že by se změnil.

Charakteristika zkoumaných médií

V praktické části bakalářské práce budu zkoumat články ze tří vybraných celostátních deníků. Konkrétně se jedná o Mladou Frontu Dnes, Hospodářské noviny a Deník Právo. Tyto deníky řadíme do tzv. seriózních deníků. Další skupinou jsou bulvární deníky, kam patří výše zmíněny Blesk či deník AHA. Seriózní deníky mají teoreticky podávat pokud možno co nejvíce objektivní a nejvyváženější zpravodajství. To je samozřejmě jen teorie. V praxi se můžeme setkávat i s tzv. bulvarizací, kdy některé deníky sklouzávají ke kontroverzním či populistickým tématům, která mají za cíl nalákat co nejvíce čtenářů.⁴ Všechny seriózní mají interní kodex pro novináře, kterým by se měli všichni řídit. Týká se práce se zdroji, novinářskou etikou atd. S tím samozřejmě souvisí i apel na novináře, aby poskytovali pravdivé a úplné informace podepřené relevantními zdroji, což bývá občas problém a

³ ANDERSON, Peter J a Geoff WARD. *The future of journalism in the advanced democracies*. Burlington, Ashgate, 2007, s. 8

⁴ ŠMÍD, Milan. *Česká média – léta technického pokroku a zráni*. In: JIRÁK, Jan. 10 let v českých médiích. Praha: Portál pro Newton Information Technology, 2005, s. 23-31.

jedná se o jedno ze sledovaných kritérií v této práci.⁵

Jak již bylo řečeno výše, pro analýzu byly vybrány tři velké tuzemské deníky. V následujících odstavcích bude zdůvodněn jejich výběr a rovněž budou krátce představeny.

Nejprodávanejším z nich (ve sledovaném období) byla Mladá Fronta Dnes.⁶ Vlastníkem tohoto periodika ve sledovaném období byla společnost MAFRA.⁷ Tento deník se explicitně nehlásí k žádné politické straně ani orientaci, tím pádem nedává přednost žádnému ideovému proudu a jeho cílem je zůstat neutrální. Ve svém zpravodajství se snaží zůstat nestranný a zároveň ve svém zpravodajství nijak nepodporuje komunismus, rasismus, xenofobii ani nacismus. Tento deník byl vybrán především proto, že se jedná o nejčtenější nebulvární deník té doby. To znamená, že nejvíce přispíval společnosti utvářet názory a zároveň ji nejvíce ovlivňoval.

Deník Právo je pomyslným nástupcem komunistického deníku Rudé Právo a společností je dlouhodobě vnímán jako levicový.⁸ Nicméně samotné Právo se honosí podtitulem „Nezávislé noviny.“ Právo se nikde oficiálně nehlásí ke svému komunistickému odkazu ani k levicové náklonnosti. Zároveň je důležité říci, že ve sledované době se jednalo o druhý nejčtenější nebulvární deník. Ve sledované době bylo majitelem vydavatelství Borgis.⁹ Právo bylo vybráno právě proto, že je následovníkem Rudého Práva a ve společnosti bývá i přes svou deklarovanou nezávislost považováno za levicový deník, který by tím pádem měl mít tendenci stranit v kosovské otázce převážně Srbům.

Jedním z pěti nejprodávanejších deníků v České republice jsou rovněž

⁵TENGLEROVÁ, Hana. Genderové aspekty zobrazování vědy v médiích: prezentace vědkyň a vědců v českém tisku. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra genderových studií, 2010. 98 s.

⁶ Dostupné na http://www.tyden.cz/rubriky/media/nejctenejsim-celostatnim-denikem-zustava-blesk_2890.html é na: (staženo 16.5.2016)

⁷ Dostupné na: www.mafra.cz (staženo 19.5.2016)

⁸ Dostupné na: www.advojka.cz/archiv/2012/15/zeme-bez-levicoveho-deniku (staženo 19.5.2016)

⁹ Dostupné na: www.pravo.cz (staženo 19.5.2016)

Hospodářské noviny, patřící akciové společnosti *Economia*.¹⁰ Podle vydavatele Hospodářské noviny přináší aktuální zpravodajství „se silnými analytickými prvky a komentáře“.¹¹ Hospodářské noviny se rovněž profilují jako nezávislé a nestranné noviny podobně jako *Mladá Fronta Dnes* nebo *Deník Právo*. Hospodářské noviny vynikají tím, že mají široký ekonomický záběr a tržní ekonomika je jedním z nejdůležitějších témat pro tento deník. Proto se může zdát, že jsou spíše pravicové. Proto byly do této analýzy vybrány jako protipól k *Deníku Právo*.

Metodologie a operacionalizace

Pro účely svého výzkumu jsem si vybral metodu obsahové analýzy a konkrétně její „poddruh“ kvantitativní obsahovou analýzu. Díky této metodě je možné zkoumat, jakými kauzami či tématy se média zabývají a v jakém rozsahu o nich referují. Vzhledem k tomu, že časový horizont, kterému se věnuji, je dlouhý osm let, tak je kvantitativní obsahová analýza vhodná ke zkoumání. Díky ní je možné popsat změnu v mediálním obsahu zkoumaných deníků a srovnat je.¹² Z toho vyplývá, že v této práci bude rovněž použita metoda komparace, hlavně ve vztahu mezi zkoumanými deníky. Samozřejmě s touto metodou není možné postihnout všechny komunikační problémy, ale dá mi odpověď na všechny vytyčené otázky a cíle. Nespornou výhodou kvantitativní obsahové analýzy je fakt, že s jejím použitím je možné přehledně kvantifikovat všechny výsledky pomocí tabulek či statistik. Tato metoda samozřejmě není jedinou, kterou můžeme na výzkum aplikovat. Nabízí se další metody, kupříkladu kvalitativní obsahová analýza či případová studie, ale pro takto dlouhé vytyčené období je kvantitativní dostatečná. Její nespornou výhodou je, že díky ní je možné analyzovat delší časové období, což je pro účely této práce klíčové a především poskytne odpovědi na vytyčené výzkumné otázky a potvrdí či vyvrátí konkrétní hypotézy na dané téma, tedy jaký mediální obraz Kosova byl mezi lety 2000 až 2008 vytvářen.

¹⁰Dostupné na www.economia.cz (Staženo 19.5.2016)

¹¹*Ibid.*,

¹²TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 99.

Kvantitativní obsahová analýza je v rámci výzkumu mediálních výstupů či obrazů často užívanou metodou. Její historie sahá až do počátku minulého století, nicméně kodifikována byla až v roce 1952 vydáním knihy „Content Analysis In Communication Research“, kterou napsal Bernard Berelson. Podle knihy „Slovník mediální komunikace“ od Ireny Reifové můžeme kvantitativní obsahovou analýzu snadno zařadit, neboť podle přenosného modelu komunikace, který zkoumá „ Kdo říká co, komu, jakým kanálem a s jakým účinkem“ tato metoda představuje slovo „co“.¹³ Předmětem této metody je tedy zkoumání obsahu daného výstupu, ať už se jedná o psanou či vizuální formu. Ke konkrétnímu obsahu mediálních výstupů se kvantitativní obsahová analýza staví deskriptivně a empiricky a zkoumá počítatelné, popsatelné a pozorovatelné jevy.¹⁴ Podle Berelsona tato metoda sleduje tři základní prvky, a sice:

standardizovanost – předmět výzkumu je neměnný a výzkumník se drží předem vytyčených pravidel, podle kterých zkoumá daný obsah

systematičnost – mediální obsah i všechny prvky daného výzkumu musí být zkoumány se stejným postupem

objektivita – výzkumník se za každou cenu musí vyvarovat svých dojmů či osobních názorů, s tím souvisí i to, že výzkum musí být explicitní a zpětně ověřitelný¹⁵

Samotný výzkumný proces má podle Helmuta Scherera několik kroků, které je vhodné si představit. Na samotném počátku výzkumu stojí vlastně nejdůležitější otázka, a sice jakému výzkumnému tématu se budeme věnovat. Dále je nutné aplikovat metodu, která umožní odpovědět na dopředu vytyčené výzkumné otázky. Tato etapa se nazývá operacionalizace. Dále následuje část s názvem plánování a organizace, ve které je nutné si vytyčit časová a organizační průběh výzkumu. V další fázi následuje ověření vhodnosti výzkumných metod. Což v podstatě znamená, zda je

¹³REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s 150.

¹⁴JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPOVÁ. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, s. 280

¹⁵REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, s 21

naše metoda vhodná pro zpracování daného výzkumu. Tato fáze se nazývá přípravnou a ověřovací. Následuje samotný sběr dat a jeho vyhodnocení.

Funkcí médií je podávat či zprostředkovávat relevantní zpravodajství, které bude přinášet „zpravodajství odpovídající demokratickým hodnotám, tedy takové, které se nemusí shodovat s ekonomickými či politickými cíli novinářů ani vlastníků médií.“¹⁶ To je úryvek z knihy „Informační kvalita a její měření“¹⁷ profesora Lutze Hageny z Technické univerzity v Drážďanech. Podle Hageny by role médií měla rovněž splňovat tři kritéria. Měla by mít informativní funkci, dále by měla být prostředkem pro šíření názorů a nakonec by měla hájit demokracii a dohlížet na práci zákonodárců či soudců a dodržování demokratických principů u osob, které mají co do činění s řízením státu. Informativní funkce spočívá v tom, že média společnosti zprostředkovávají informace, na základě kterých si společnost utváří své politické postoje, názory na causy a celkově si buduje všeobecný rozhled. To funguje i z druhé strany, jelikož společnost či jedinci jako takoví mohou své politické postoje i názory ventilovat právě prostřednictvím médií.¹⁸

Největším nebezpečím médií bývá právě jejich role v podávání informací, které mohou být lehce zmanipulovatelné, kdy média mohou podávat zkreslené, tendenční, zkratkovité či vyloženě nepravdivé zprávy, které mohou ovlivňovat veřejné mínění a tím pádem je ohrožena i třetí funkce médií, a sice jejich demokratičnost a obrana demokratických hodnot.. Všechny tři role spolu tedy úzce souvisí a jsou na sobě vzájemně závislé. Hagen ve své knize říká, že toto nebezpečí můžeme měřit právě na základě kvantitativní obsahové analýzy.¹⁹ Díky tomu je možné informativnost médií v podstatě změřit a posoudit, zda informují správně podle předem vytyčených kritérií. Samotná kritéria pro měření budou interpretována

¹⁶HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 51.

¹⁷HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 51-52

¹⁸SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. Praha: Karolinum, 1998. str. 29-30

¹⁹*Ibid.*, 51-52.

v další části textu.

Samozřejmě ne vždy je první funkce médií narušena, avšak pokud se tak stane, tak to bývá zpravidla z důvodu, že médium je vlastněno osobou či skupinou vlastníků, která jej používá ke své propagandě či k naplňování svých politických cílů. To může mít za následek kupříkladu střet zájmů, pokud médium jedná v součinnosti s politicky aktivní osobou či aktérem nějaké causy, o které píše. Zjednodušeně se dá říci, že toto médium nepodává objektivní informace, určité skutečnosti v prospěch vlastníka zatajuje nebo je zabarvuje, což je pochopitelně špatně a není to ve veřejném zájmu.

1. Kritéria pro měření vybraných deníků

Samozřejmě není možné kvantifikovat zpravodajství v tak dlouhém časovém období bez jakýchkoli kritérií. Ve své práci budu pracovat se třemi kritérii z výše zmíněné knihy od Lutze Hagen, neboť se domnívám, že pro účely práce poslouží nejlépe a zároveň na jejich základě bude možné snadno demonstrovat výsledky výzkumu.

Hagen ve své práci zmiňuje pro posuzování mediálního obsahu tato tři všeobecná kritéria: relevance, pravdivost a srozumitelnost. Všeobecná kritéria pak dále obsahují tzv. podkritéria. Do relevance patří relevance a aktuálnost. Do pravdivosti patří správnost, transparentnost, věcnost, vyváženost a různorodost. Srozumitelnost je posledním a samostatným oborem. Hagenovo dílo je přínosné, neboť spojuje všechna známá měřítka do jedné práce a dále je rozebírá. Proto čerpám pouze z této knihy. Já jsem se rozhodl, že budu zkoumat tři z nich: transparentnost, věcnost a vyváženost. Tato měřítka byla vybrána z toho důvodu, že patří do všeobecného kritéria pravdivosti, která je pro žurnalistiku velice důležitá. Samotné měření je pak snadno zpracovatelné a výsledky budou přínosné.

1.1. Vyváženost

Nevyváženost či jisté stranění se může projevit tím, že média podávají nevyvážené zpravodajství. Tím rozumíme to, že žurnalisté například věnují pozornost určitým kauzám a některým ne. Tím pádem mohou stranit a pomáhat určitému politikovi či straně. Dále je pro ni charakteristické také to, že někteří aktéři dané kauzy mohou mít daleko větší mediální prostor pro vyjádření se než jiní. Tím pádem může jednu stranu konfliktu poškodit, jelikož jí nebude věnován náležitý prostor. Z tohoto hlediska je mediální vyváženost velice důležitá. Zatímco věcnost či transparentnost odhalíme poměrně snadno (dá se v textu či projevu okamžitě najít a rozšifrovat), tak vyváženost se odhaluje poměrně těžko.²⁰ Pro lepší pochopení této problematiky můžeme uvést modelový příklad, kdy se politické strany před volbami snaží zaujmout své potenciální voliče, jenže jedna strana dostane v tisku prostor v

²⁰HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 61

šedesáti člancích, kdežto druhá jen v patnácti. A to je pochopitelně špatně. Pro politické strany je nezbytné komunikovat své programy či ideje prostřednictvím tisku, jiný plošný kontakt se společností nemají. Vyváženým zpravodajstvím tedy pochopitelně rozumíme to, kdy kauzy, politické strany či cokoliv jiného mají v tisku rovnoměrné zastoupení a tedy stejné výchozí šance. Samozřejmě se nedá přesně stanovit, co je vyvážený poměr sil, ale je přínosné zjišťovat, nakolik jsou daná média ve svém zpravodajství nevyvážená, případně jaká témata při selekci zpráv převažují.²¹

Pro účely své práce jsem se rozhodl, že témata nejdřív vyfiltruji. Dělán to proto, že osm let je poměrně dlouhé časové období a témat bude jistě mnoho. Proto jsem se rozhodl, že si nejdříve vyhledám, témata, kterému se v daném časovém období věnovalo BBC (jedna z největších zpravodajských společností, která se detailně Kosovu věnovala) a porovnáím to s tím, o čem referovala česká média. Tím zjistím, kterým tématům se v českém tisku žurnalisté vůbec anebo v minimální míře nevěnovali, což bude dle mého názoru zajímavé zjištění. Dále pak určitá témata související se Srbskem i Kosovem, kterým se věnovali jak v BBC tak v českém tisku, podrobím výzkumu, a výsledkem budou tabulky s naměřenými počty článků k danému tématu. Budu se snažit zjistit, zda při konkrétních tématech novináři dávali stejný prostor jak srbským argumentům, tak kosovským. Tím bude možné odpovědět na otázku, jak moc byla česká média v referování o Kosovu vyvážená.

1.2. Věcnost

Novinářské zprávy považujeme za věcné, pokud do nich nezasahuje žurnalistův osobní názor či hodnocení dané tematiky. Pro tyto účely je v novinách vyčleněno místo v komentářích, názorových člancích či jiných útvarech, které slouží k vyjádření názoru na danou tematiku. Aby nedošlo k mýlce, tak noviny většinou upozorňují, že se jedná o názorový článek. Na rozdíl od vyváženosti názorově zabarvené články rozeznáme hned. Například formulace „vláda by měla odstoupit“ jasně ukazuje na žurnalistův názor na danou problematiku. Samozřejmě pokud se jedná o citaci jiného politika, tak tato formulace musí být dána do uvozovek. Toto či jiná hodnocení jsou vždy normativní a implikují, jak by něco mělo či nemělo být.

²¹HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 61

Hodnocení se většinou vyjadřují adjektivy (špatný, vynikající, slabý), v menší míře pak substantivy (hlupák, surovec) nebo slovesy (vynikat).²²

Věcnost budu zkoumat následovně: Vyberu si tři causy, kterým se všechna média věnovala a v nich budu hledat subjektivní názory či hodnocení od autorů, která devalvují kvalitu článku. Výsledky s počtem hodnotících prvků budou zaznamenány v tabulkách ke konkrétním causám a díky tomu bude možné srovnat jednotlivé deníky podle toho, nakolik jejich autoři přistupují ke zpravodajství věcně, což pokládám za rovněž velmi důležitou část zpravodajství.

1.3. Transparentnost

Transparentnost je mimo jiné také jedním z důkazů, jak se žurnalistika mění a zrychluje. Zatímco před vynalezením internetu trvalo, než informace z jedné části světa na druhou přišly, ověřily se a daly do novin, tak v dnešní době internetu se publikování informací z druhé části světa nesmírně zrychlilo. Na novináře je kladen obrovský tlak, aby informace publikovali rychleji, aby předešli konkurenci a jejich noviny tak získaly výsadní pozici deníku, který má nejaktuálnější zpravodajství. Bohužel s tím může souviset jeden nešvar, a sice ověřování informací a uvádění zdrojů. Novináři zkrátka nemají tolik času, aby počkali na ověření informací či uvedli relevantní zdroj. Musí zkrátka publikovat co nejrychleji za každou cenu a kvůli tomu často znehodnocují své články. Transparentním zpravodajstvím tedy rozumíme zpravodajství, ve kterém novinář uvede své prameny, pokud možno co nejspolehlivější. Tím rozumíme například tiskovou konferenci, rozhovor či tiskové prohlášení. Není samozřejmě nutné uvádět naprosto zjevné věci, např.: že prezidentem České republiky je Miloš Zeman.²³

Zkoumání transparentnosti bude probíhat podobně jako u věcnosti. Tedy budou vybrány tři kauzy, které ve sledovaných denících dostaly patřičný prostor (událost, která se objevila v jednom článku není tolik vypovídající) a v jednotlivých

²²HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 59-60

²³HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011. str. 59

článcích budu hledat, zda daný novinář své informace podepřel relevantním pramenem. Za ten považuji buď přímo konkrétní osobu na daném místě, rozhovor, tiskovou zprávu, informaci od relevantní zpravodajské agentury (např. Reuters či AP) či tiskovou konferenci. Naopak za irelevantní pramen budu považovat prohlášení typu: „podle očitých svědků“, „podle zpráv z místa“ atp. Samozřejmě pokud u informace nebude žádný pramen, tak článek nebude považován za transparentní. Netransparentní články budou následně spočítány a výsledky budou uveřejněny v tabulce, stejně jako u kritéria věcnosti. Tím zjistíme, který deník pojednával o Kosovu nejtransparentněji a který nejhůře. Zároveň tím získáme obrázek o tom, jak naše deníky pracují se zdroji.

2. Historický nástin dějin Kosova

Pro lepší pochopení významu celé práce je nutno charakterizovat problematiku kosovské otázky, příčiny a důsledky válečných konfliktů na území Kosova. Následující kapitola se zabývá historickými událostmi na území dnešního Kosova, a to od bitvy na Kosově poli v roce 1389 až po rok 2000, kterého se již týká praktická část této bakalářské práce. Tato kapitola by měla sloužit hlavně pro první kritérium vyváženosti. Bez nutné aspoň elementární znalosti vzájemné historie Srbů a kosovských Albánců nemusí být zcela jasné, proč rozebírám, jestli novináři nadřžovali spíše Srbům či kosovským Albáncům.

2.1. Středověké Kosovo

Středověké Kosovo Oblast dnešního Kosova spadala ve 14. století pod srbské knížectví. Pro tuto oblast byl ovšem zlomový rok 1389, kdy srbská a turecká vojska svedla boje na Kosovském poli. K tomuto střetnutí došlo 28. června (podle původního kalendáře 15. června) na svátek sv. Víta (Vidov dan)²⁴. Srbská vojska vedl sám kníže Lazar (který byl posléze zajat a popraven), podpořený bosenským vojskem, italskými či uherskými družinami. Turecké armádě velel sám sultán Murad I., který byl ovšem při bitvě zavražděn, a tak se velení ujal jeho syn Bayezid, čímž zabránil panice v tureckém vojsku. Výsledek bitvy nelze hodnotit jednoznačně, neboť se prameny hodně liší a nemůžeme tedy posoudit, zda vyhráli Srbové či Turci.²⁵ Všeobecně je vítězství v této bitvě přisuzováno Turkům, nicméně je nutné podotknout, že současná historiografie se spíše kloní k tomu, že se jednalo o nerozhodnou bitvu, která však napomohla Turkům k ovládnutí daného regionu. Pozice oslabeného Srbska využily Uhry a Srby napadly, proto vdova po srbském knížeti musela přijmout turecké mírové podmínky, a tím se dnešní území Kosova stalo součástí Osmanské říše.²⁶ Etnická mapa Balkánu se ve středověku začala měnit. Migrace obyvatelstva zapříčinila fakt, že se Srbové stěhovali na sever do Podunají a oblast dnešního Kosova byla osidlována stále více albánským

²⁴ŠESTÁK, Miroslav; TEJCHMAN, Miroslav; PELIKÁN, Jan; HLADKÝ, Ladislav; HAVLIKOVÁ, Lubomíra. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Lidové noviny, 2009. str. 72.

²⁵*Ibid.*, 72-73.

²⁶PELIKÁN, Jan et al. *Dějiny Srbska*. Lidové noviny, 2013. str. 94.

obyvatelstvem, jež přicházelo z hor nedaleko od Kosova.²⁷ Albánská populace začala přijímat islám za své náboženství, což bylo spojeno s výhodami pro muslimské obyvatelstvo. Nemuslimské obyvatelstvo bylo považováno za druhořadé.²⁸

2.2. Kosovo mezi světovými válkami

Od konce 14. století do začátku století dvacátého bylo Kosovo pod osmanskou nadvládou. Pouze na krátkou dobu v roce 1689 se Kosovo dostalo pod habsburskou nadvládu, kdy vojska generála Piccolominiho ovládla Prištinu. Avšak nedlouho poté byla vojska Osmanů vytlačena. Území Kosova se stalo v roce 1918 součástí nově vzniklého státu jménem Království Srbů Chorvat a Slovinců (od roku 1929 přejmenován na Království Jugoslávie). V centralisticky řízené meziválečné Jugoslávii Kosovo plně spadalo pod výkonnou moc sídlící v Bělehradě. Albánské obyvatelstvo Kosova se začalo mísit se Srby, kteří přicházeli „zpátky“ do své domoviny. Údaje o sčítání lidu z roku 1921 hovoří o tom, že Albánců bylo v Kosovu cca 289 tisíc, naproti tomu Srbů bylo zhruba 92 tisíc. Sčítání lidu z roku 1939 ukazuje, že počet Albánců se nijak dramaticky nezvedl, avšak Srbů zde bylo již 213 tisíc. Bělehradská vláda se snažila co nejvíce potlačit muslimský element a zejména po ustanovení království bylo vykonáno několik trestných výprav na pro-turecké obyvatelstvo v kosovské oblasti, kterou Srbové historicky považovali za svou, což můžeme považovat za jeden z hlavních problémů dnešního Kosova. Avšak toto období srbského znovu kolonizování Kosova trvalo pouze dvacet let, neboť začala druhá světová válka a Kosovo tehdy připadlo Albánii, která byla podporována a dá se říci, že i spravována fašistickou Itálií. Tato skutečnost je důležitá z hlediska migrace. Srbské obyvatelstvo bylo nuceno mnohými faktory se přesídlit do oblasti vnitřního Srbska.

²⁷*Ibid.*, 96-97.

²⁸*Ibid.*, 98.

2.3. Kosovo od konce druhé světové války do rozpadu Jugoslávie

Dalším zlomovým rokem v dějinách Kosova byl rok 1945, kdy skončila válka a Kosovo bylo opět přidruženo k Jugoslávii. Tentokrát však již aspoň s nějakou samosprávou. Jak známo, Jugoslávie byla rozdělena na federativní republiky. Kosovo však status svazové republiky nezískalo. Území byl přidělen Kosovu status autonomní oblasti v rámci Srbské lidové republiky s názvem „Autonomní Kosovsko-Metohijská oblast“.²⁹ Štěpánek uvádí, že to bylo dáno také tím, že v Kosovu nebyl potřebný počet komunistů, kteří by na sjezdech Komunistické strany Jugoslávie měli sílu prosadit, aby Kosovo mělo status lidové republiky.³⁰ Podobnou samosprávu obdržela rovněž i Vojvodina, nicméně ta obdržela přesněji statut tzv. „provincie“, takže vládla větší samosprávou a možnostmi.³¹ Nicméně kosovští Albánci nebyli spokojeni. To se v budoucnu projevilo požadavky na status republiky a argumentací, že například Černohorci a Makedonci, kteří na svém území rovněž měli většinu a bylo jich celkově méně než kosovských Albánců, statut republiky dostali, zatímco kosovští Albánci nikoli.³² Roztržka mezi Stalinem a Titem z roku 1948 se stala důležitou událostí také pro albánské populace v Kosovu, jelikož ztratila kontakt s Albánií. Albánie, jeden ze sovětských satelitů, se přidala na stranu Sovětského svazu a její komunistický vůdce Enver Hodža dokonce chtěl se Stalinovým souhlasem Kosovo obsadit a znovu realizovat myšlenku velké Albánie, na což Jugoslávci v čele s Titem reagovali tak, že uzavřeli státní hranice. Albánie se pak v 60. letech izolovala úplně. Jugoslávie byla nucena se potýkat se špatnými vztahy ze strany sovětského bloku. Proto také navázala obchodní spolupráci se státy ze západu. Finanční a materiální pomoc od nových ekonomických partnerů znamenala pro Jugoslávii zlepšení hospodářské situace a také podpoření její snahy o nezávislou zahraniční politiku. K rozšíření práv pro jednotlivé republiky a autonomní oblasti se došlo

²⁹Oficiální název byl změněn v roce 1963 na Autonomní oblast Kosovo a Metohie v rámci Socialistické srbské republiky a následně v roce 1968 na Socialistickou autonomní oblast Kosovo. *Ibid.*, 109.

³⁰ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Muni Press, 2011. str. 106.

³¹*Ibid.*, 109-110.

³²*Ibid.*, 499.

v roce 1963, kdy byla schválena nová ústava. Přesto ze strany kosovských Albánců zazníval nesouhlas nad mírou změn. Štěpánek dodává, že kosovští Albánci požadovali „autonomii kategorie federace“ a mimo jiné požadovali rovněž zřízení nejvyššího soudu pro Kosovo a Metochiji. Toho však nedosáhli.³³ Již od opětovného přidělení k Jugoslávii požadovali zrovnoprávnění s ostatními federativními republikami a Srbové to nechtěli připustit. .. Jakýmsi katalyzátorem národnostních nepokojů v Kosovu byla Titova smrt. Do té doby kosovští Albánci sice demonstrovali, ale situace byla udržitelná. Velkým problémem začaly být až nepokoje v Prištině na jaře roku 1981, kdy se kosovské obyvatelstvo začalo bouřit proti bělehradské vládě, a požadavky na ustanovení republiky začaly sílit. Počáteční demonstrace přerostly v ozbrojený střet mezi demonstranty a vládními jednotkami. Podle úředních informací přišlo o život 8 demonstrantů a 1 policista. Kosovské údaje však hovoří o daleko větších číslech, dokonce až o neuvěřitelných 600 mrtvých.³⁴ V Kosovu byl vyhlášen výjimečný stav a revolta byla potlačena silou. Následovaly další demonstrace a stávkové akce, zejména pak na konci 80. let, kdy se stupňoval albánský nacionalismus. Albánci také začali argumentovat demografickým vývojem v Kosovu. Albánská populace tvořila v Kosovu majoritu. Sčítání lidu z roku 1981 hovoří o tom, že kosovských Albánců v Kosovu bylo v té době zhruba 1 200 000, kdežto Srbů pouze 200 tisíc.³⁵ V polovině osmdesátých let se začal prosazovat do čela jugoslávské vládnoucí garnitury Slobodan Milošević. Se svou tzv. antibyrokratickou revolucí začal získávat nejenom sympatie veřejnosti, ale také politických kolegů (v praxi to znamenalo, že se měnily staré vlády ve Vojvodině a Kosovu za vlády loajální Miloševićovi). Kosovské obyvatelstvo bylo stále nespokojenější s Miloševićovou prosrbskou nadvládou a pak také tím, že i díky novým loajálním vládám prosadil na začátku roku 1989 změny v jugoslávské ústavě, které omezovaly mimo jiné kosovskou autonomii. De facto se jednalo o její zrušení. To samozřejmě vyvolalo řadu nepokojů a konečně také reakci kosovských elit, které se formovaly. Na konci roku 1989 vznikla tzv. Demokratická liga

³³ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Muni Press, 2011. str. 219.

³⁴PELIKÁN, Jan et al. *Dějiny Srbska*. Lidové noviny, 2013. str. 498.

³⁵MERTUS, Julie. *Kosovo – how myths and truths started a war*. Berkley: California University Press, 1999, str. 318.

Kosova (zkráceně LDK) v čele s Ibrahimem Rugovou.³⁶ Ta se snažila být jakousi protiváhou proti bělehradské vládě. Snažila se o nenásilný odpor vůči Miloševićovi. Brzy začaly vznikat paralelní úřady a instituce po celém Kosovu.

2.4. Devadesátá léta a válka v Kosovu

Neutěšená situace v Kosovu měla za následek stávky (např. stávka horníků v Trepči na začátku roku 1990) a opětovné vyhlášení výjimečného stavu v Kosovu. Milošević potřeboval v zemi klid, ale násilným potlačováním stávek jej nedocílil. Vše vyústilo v kosovské vyhlášení suverenity 2. července roku 1990, které proběhlo v hlavním městě Kosova, v Prištině. Tento akt logicky vyvolal další nepokoje na obou stranách barikády a především na té srbské. Důležitým bodem v rámci srbsko-kosovskoalbánských vztahů byl podpis Daytonské dohody, která byla podepsána 14. prosince roku 1995. Tato dohoda však neřešila otázku Kosova. Dá se tedy tvrdit, že i Daytonská dohoda měla za následek další radikalizaci Albánců. Mírná politika vedená Ibrahimem Rugovou se pro část albánské populace zdála nedostatečnou pro dosažení „národních zájmů“, a proto došlo k vzniku Kosovské osvobozené armády (dále UÇK). Tato organizace začala nedlouho po svém založení napadat představitele srbské samosprávy, což v podstatě byly veškeré úřady a státní budovy po celém Kosovu. Drobné střety kosovských Albánců se Srby začínaly přerůstat v otevřený ozbrojený konflikt, což datujeme do roku 1998. Srbové své útoky ospravedlňovali tím, že zachraňovali své krajany od nadvlády teroristické organizace a bránili svou zemi před zločinci, které vedl Hashim Thaci (aktuálně prezident Kosovské republiky). Jestliže Srbové argumentovali etnickými čistkami páchanými na srbském obyvatelstvu, tak kosovští Albánci tvrdili to samé. Zejména pak zmiňovali masakr v Račaku z ledna roku 1999, kde podle kosovsko-albánských zdrojů bylo Srby povražděno 45 civilistů. Srbové na druhou stranu tvrdí, že tato těla byla naaranžována kosovskými Albánci a nastražena na Srby. Tento konkrétní masakr je uveden, protože je dodnes předmětem sporů mezi oběma stranami a do dnešních dnů není jasné, na čí straně je pravda. Nedlouho poté, 6. února došlo po mezinárodním nátlaku na jednání v Rambouillet, kde se obě strany měly dohodnout na příměří, Kosovu měla být udělena opětovně autonomie (nepřijatelné pro kosovské Albánci) a v dohledné době mělo být uspořádáno referendum, které by

³⁶ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Muni Press, 2011. str. 432

rozhodlo o případné samostatnosti Kosova (nepřijatelné pro Srby). Jednání tedy nedopadla dobře ani pro jednu stranu a válka nadále pokračovala. Srbové v druhé polovině února téhož roku vpadli do Kosova, což popudilo mezinárodní velmoci v čele s USA a 24. března byl zahájen agresivní spojenecký bombardovací útok NATO proti Jugoslávii. Ten trval až do 10. června. Tato agrese ze strany NATO vůči Srbům měla za následek zmrazení vztahů se západními státy v čele se Spojenými státy ze strany Srbů a vyžádala si podle Human Rights Watch zhruba 500 civilních obětí. OSN po konci bombardování schválilo rezoluci, která deklarovala vstup spojeneckých vojsk na území Kosova. Tento útok sice fakticky nezměnil hranice a nedal Kosovu svobodu, nicméně po bombardování Jugoslávie už neměli Srbové nad Kosovem nadvládu, protože na základě rezoluce Rady Bezpečnosti OSN číslo 1244 bylo deklarováno, že Kosovo bude od roku 1999 pod vojenským dohledem jednotek NATO s názvem KFOR. Válka v Kosovu si vyžádala zhruba 10 tisíc obětí.

3. Kvantitativní obsahová analýza práce deníků Právo, Hospodářské noviny a Mladé Fronty Dnes mezi lety 2000 až 2008

Pro účely této práce jsou vybrány celkem tři tuzemské deníky. Jmenovitě se jedná o Mladou Frontu Dnes, Deník právo a Hospodářské noviny. Jak je již popsáno v úvodu, jedná se o jedny z nejčtenějších deníků v České republice a zároveň plní roli ideově odlišitelných plátků, což bylo ostatně také popsáno v úvodu. V této klíčové části celé práce bude měřena činnost zmíněných novin na základě tří kritérií podle Lutze Hageny. Popořadě se bude jednat o vyváženost, která je není na první pohled dobře rozpoznatelná, ale jedná se o velice důležité kritérium pro kvalitní žurnalistiku. Dále pak věcnost, která musí být u zpráv naplněna, protože pak se nejedná o sdělovací zprávu, ale o autorský článek či komentář. Třetím a posledním kritériem je transparentnost, která je pro čtenáře neméně podstatnou a věrohodnost zdrojů ve své podstatě ovlivňuje celé sdělení. Tato práce vlastně neslouží pouze jako akademický text, ale může posloužit dalším čtenářům jako nástroj pro to, z jakých novin eventuálně čerpat informace a z jakých ne. I když si samozřejmě uvědomuji, že časové omezení již není aktuální, tak se domnívám, že určité postupy ve vytváření článků byly minimálně u Hospodářských novin či Deníku Právo zachovány. U Mladé Fronty Dnes je složité posoudit, zda tato kritéria se s novými vlastníky mění či nikoli.

Pro lepší dohledávání zpravodajských článků byl využit Newton Media. Newton Media funguje jako archiv veškerých článků z českých novin či časopisů a vzhledem k obtížnému dohledávání novinových článků bude pro práci dostačující-. Jak bylo již avizováno výše, budou vybírány pouze články zpravodajského rázu, na autorské články a komentáře nebude brána zřetel. Ke každému kritériu byla na základě Hageny vybrána různá další kritéria či spíše prvky, které by jednotlivé články měly obsahovat. Podle toho budou deníky v závěr komparovány a bude možné zjistit, který deník si vedl celkově nejlépe. Domnívám se, že na základě těchto konkrétních prvků bude schopen vyhodnotit práci MF Dnes, Práva a Hospodářských novin v tomto osmiletém cyklu a podat tak informaci o tom, jaký mediální obraz Kosova tvořily. Pro účely této práce bylo použito dohromady 116 zpravodajských článků, referujících o událostech v Kosovu. Není samozřejmě možné

vybrat všechny články, které pojednávaly o Kosovu, ale snažil jsem se vybrat ty, které informovaly o určitých událostech či o vývoji v zemi.

3.1. Vyváženost

Vyváženost je z hlediska zpravodajství jedním z nejdůležitějších hledisek pro kvalitní žurnalistiku. Není snadno prohlédnutelná jako například srozumitelnost, v konkrétním článku ji nerozpoznáme. Pokud zkoumáme či měříme vyváženost zpravodajství v konkrétním období při konkrétní události, tak je důležité zkoumat více článků a z toho můžeme vyvodit nějaký závěr. Pro účely této práce jsem se rozhodl vybrat takové události k měření, které byly v českém tisku hojně diskutované a zároveň obsahují konflikt mezi kosovskými Albánci a Srbskem, aby bylo možné spočítat a změřit, jaký prostor česká média oběma stranám poskytují. Na závěr o nich musí být pojednáváno v BBC, což je viditelné na přiložené časové ose.³⁷ Při měření pro mě bude důležité, aby zprávy obsahovaly zmínky o srbských i albánských argumentech. Na naměřených hodnotách bude možné ukázat, zda deníky někomu nadržovaly či nikoli.

³⁷ Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18331273> (staženo 23.7.2016)

3.1.1. Sřety mezi Srby a kosovskými Albánci v Mitrovici v březnu roku 2004

	Počet zmínek o srbských argumentech či postojích	Počet zmínek o albánských argumentech či postojích
Hospodářské noviny	3	5
Deník Právo	8	5
Mladá Fronta DNES	1	6

3.1.2. Referendum o srbské ústavě z října roku 2006

	Počet zmínek o srbských argumentech či postojích	Počet zmínek o kosovských argumentech či postojích
Hospodářské noviny	6	6
Deník Právo	4	1
Mladá Fronta DNES	2	1

3.1.3. Ahtisaariho plán

	Počet zmínek o srbských argumentech či postojích	Počet zmínek o albánských argumentech či postojích
Hospodářské noviny	9	6
Deník Právo	14	2
Mladá Fronta DNES	3	2

Jak je viditelné z tabulky, nejvyváženější zpravodajství měly v tomto průzkumu Hospodářské noviny, u kterých v konečném součtu nalezneme jen minimální rozdíl mezi počty zmínek o kosovských a srbských postojích, což patrně souvisí s avizovanou neutrálností tohoto deníku. Jako další důvod můžeme uvést, že Hospodářské noviny se ve velké míře zajímají ekonomikou a problematika Kosova nevyžadovala žádné strany ať už Srbům či kosovským Albáncům. Naopak u Deníku Právo vidíme jasně pro-srbskou orientaci, což patrně souvisí s tím, že se jedná o levicový deník, který vede bývalý redaktor (a dnes šéfredaktor) Rudého Práva, Zdeněk Porybný.³⁸ Zde jsem postrádal většinou jakoukoli zmínku o kosovských argumentech, který by osvětlily pozici kosovských Albánců. Naopak hodně prostoru byla věnována srbskému pohledu na danou problematiku. U Mladé Fronty Dnes nevidíme žádný znatelný příklon k jedné či druhé straně, avšak počty zmínek hovoří jasně o tom, že v tomto deníku nebylo Kosovo diskutovaným tématem a byla mu věnována opravdu jen malá pozornost. To patrně opět souvisí s neutrálností a nestranností novin, které se tak snažily profilovat. Sledované referendum o ústavě v Srbsku zaznamenalo nejméně zmínek ve všech novinách. Můžeme to přičíst k tomu, že v České republice v této době vrcholily komunální a senátní volby, které jsou tradičně hojně sledované a události ze zahraničí jsou v tomto období na ústupu.³⁹ Pokud bychom tedy

³⁸Dostupné na: <http://altpress.cz/nemluvme-o-pravu/> (staženo 27.7.2016)

³⁹Dostupné na <http://volby.idnes.cz/obce-2006.asp> (staženo 27.7.2016)

měly zhodnotit toto kritérium, tak nejvyváženější zpravodajství přinesly Hospodářské noviny. Původní hypotéza, že se naměřené informace nebudou moc lišit, je tedy vyvrácena. U naměřených hodnot nalezneme znatelné rozdíly. Ať už se jedná o mediální pokrytí či stranění jednotlivým stranám

3.2. Věcnost:

Dobré zpravodajství lze poznat mimo jiné i podle toho, zda novináři ve zpravodajství podsouvají čtenáři své názory či hodnotí nějakou skutečnost. Tento nešvar byl tedy zkoumán v této části. Výzkum je nastaven jednoduše. Autor se bude snažit v jednotlivých článcích hledat výrazy či fráze, které hodnotí nebo vyjadřují názor novinářů na danou záležitost. To se dá lehce odhalit. Většinou se jedná o přívlastky, které určité jevy buď posilují, nebo je zlehčují. Jako příklad můžeme uvést slova jako „agresivní“, „silný“, „pochopitelný“ atd. Může se zdát, že se nejedná o důležitá slova, ale právě tyto výrazy dotvářejí celek a mohou změnit celé vyznění textu a pro čtenáře se hůře vytváří vlastní názor. Proto je důležité tento novinářský nešvar sledovat a analyzovat ho. Samozřejmě čím více těchto prohřešků, tím horší známka na konci.

3.2.1. Volby v Kosovu 2004

	Počet subjektivních hodnotících výrazů
Deník Právo	0
Hospodářské noviny	0
Mladá Fronta Dnes	8

3.2.2. Ahtisaariho plán

	Počet subjektivních hodnotících výrazů
Deník Právo	5
Hospodářské noviny	1
Mladá Fronta Dnes	3

3.2.3. Střety mezi Albánci a Srby

	Počet subjektivních hodnotících výrazů
Deník Právo	2
Hospodářské noviny	1
Mladá Fronta Dnes	2

V tomto kritériu byla hodnocena věcnost článků a jejich potenciální zabarvenost. Záměrem bylo vybrat méně známé causy a zároveň pokaždé jiného rázu. Nejprve byly hledány články týkající se voleb v Kosovu v roce 2004, tedy vnitřní záležitosti Kosova. Poté jsem hledal záležitost týkající se mezinárodních vztahů a Kosova a našel zprávy o Ahtisaariho plánu, které se týkaly OSN a Kosova. Třetí pomyslný typ zprávy byl o srbsko-kosovsko-albánském konfliktu. Tímto jsem se snažil postihnout co nejširší pole možných zpráv, abych mohl zkoumat potenciální zaujatost vůči Kosovu v širším poli témat.

Co se týče kosovských voleb, tak v člancích byly nalezeny pouze určité

nesrovnalosti u MF Dnes, hlavně pak v otázce subjektivního hodnocení. Jako příklad lze uvést slova jako „údaje o extrémně nízké volební účasti Srbů“⁴⁰ či „a ona druhá varianta není příliš nepravděpodobná, neboť sobotní volby proběhly právě pod podmínkou, že se žádná samostatnost konat nebude“.⁴¹ Tato apatie se vztahovala k volbám, ke kterým přišlo více jak 50% obyvatel. Domnívám se, že označení apatie by si zasloužily volby, ke kterým by přišlo méně jak 30% voličů. Ostatní deníky byly v této otázce neutrální. V otázce Ahtisaariho plánu byl nejprve zkoumán Deník Právo, který se dopustil několika hodnotících faulů. Kupříkladu můžeme jmenovat výrazy typu „výrazně podpořil“⁴², ačkoli daný novinář neuveřejnil druh podpory nebo citaci, která by akcentovala podporu. K Právu můžeme ještě podotknout, že se této kauze věnovalo nejvíce a přestože se dopustilo nejvíce hodnotících výrazů tak vzhledem k délce svých textů to nepovažuji za tak špatný výsledek. Ostatní deníky se pohybovaly v normě a jejich texty nepřekročily únosnou mez.

Co se týče potyček mezi kosovskými Albánci a Srby, tak články referující o těchto událostech se všeobecně nevyznačují velkými prohřešky proti neutralitě v textu. Toto kritérium dle mého názoru poukazuje na fakt, že otázka Kosova nebyla v minulém desetiletí natolik závažná, aby se novináři uchýlovali k tomu, aby projevovali své názory a hodnocení do svých textů. Domnívám se, že pokud by se jednalo o téma, které více v médiích rezonovalo, tak by k těmto komunikačním nedostatkům docházelo častěji. Takže toto kritérium vlastně potvrzuje původní hypotézu, že Kosovo nebylo ve sledovaném období natolik mediálně atraktivní, abychom pozorovali nějaké větší rozdíly mezi deníky, ať jsou pomyslně pravicové či levicové.

3.3. Transparentnost

Podobně jako u předcházející podkapitoly byly hodnoceny stejné tři události, akorát z jiného hlediska. Transparentnost ve zprávách je jedním z nejdůležitějších prvků žurnalistiky. Zároveň se dá velice snadno rozšifrovat, zda zpráva transparentní

⁴⁰Rozhořčení Srbové bojkotovali klíčové poválečné volby v Kosovu. *MF Dnes*. 25.10.2004.

⁴¹Kosovu budou vládnout dvě vlády. *MF Dnes*. 22.11.2001

⁴²Vídeň prosadila vstřícný krok vůči Srbům. *Právo*. 13.2007.

je či není. Zjednodušeně se dá říci, že buď vidíme zdroj zprávy, nebo zdroj chybí, novinář mlží, či své zprávy publikuje rovnou bez zdroje. To je samozřejmě špatně. Pro toto kritérium není vypracována žádná tabulka, ale bylo snahou a cílem celé zanalyzovat pouze v textu.

První sledovaná kauza, kosovské volby v roce 2004, nabídla ze strany sledovaných deníků mnoho přešlapů a neprůkazných informací. Neprůkazných proto, že neobsahovaly relevantní zdroje. Právo patrně zprávu vydalo ihned po volbách a jím podané informace se často odkazovaly na „předběžné údaje“⁴³ či „mezinárodní pozorovatele“⁴⁴, kteří nebyli jasně definovaní, a nebylo zde napsáno, z jaké organizace pochází. Novináři pravděpodobně ve snaze podat ihned informaci o výsledku voleb nečekali na oficiální vyhlášení a tyto zprávy ve svých denících otiskli. Tuto informaci by čtenář čekal v podstatě ihned na začátku, protože v problémových oblastech jako je třeba Kosovo, se zahraniční pozorovatelé vyskytují vždy a vždy je jasně dané, jakou organizaci zastupují, což novináři může napovědět, zda daného pozorovatele citovat. Rovněž nepůsobily dobře nejasné formulace typu „podle zahraničních diplomatů“ a přitom žádný z nich nebyl jmenován, což rovněž nenapomáhá důvěryhodnosti zprávy.

Hospodářské noviny si nepočínaly o moc lépe. Jen zahraniční diplomaté byli zaměněni za „bělehradské činitele“⁴⁵ Informace, že „Srbsko včera vyzvalo mezinárodního správce Kosova, aby zrušil zvolení bývalého povstaleckého velitele Ramushe Haradinaje kosovským premiérem“⁴⁶ není absolutně dále rozvedena. Není tam napsané, kdo vyzval správce Kosova, jak tento proces proběhl, prostě nic. Nicméně u Hospodářských novin se dá očekávat stejný problém jako u Deníku Právo, tedy snaha co nejdříve informovat své čtenáře. Hospodářské noviny si tedy za tuto casu rovněž nezaslouží pochvalu.

Nejlépe si vedla Mladá Fronta Dnes, která se sic rovněž nevyhnula

⁴³Volby v Kosovu vyhrála strana prezidenta Rugovy. *Deník Právo*. 24.10.2004.

⁴⁴Ibid.,

⁴⁵Srbsko odmítá volbu premiéra Kosova. *Hospodářské noviny*. 6.12.2004.

⁴⁶Ibid.,

odkazování na zdroje, ale přinesla spoustu přímých citací od místních občanů, což je hodnoceno kladně a odlišuje jí od ostatních sledovaných deníků. Mladá Fronta se přímým informacím vyhýbala a počkala s oznámením výsledků do dalších článků a ve svém zpravodajství pouze konfrontovala místní voliče.

Causa týkající se Ahtisaariho plánu dopadla nepoměrně lépe. To bylo pravděpodobně dáno tím, že deníky měly víc času na ozdrojování svých informací, protože tuto událost nekomunikovaly bezprostředně po jejím ukončení, což byl případ voleb. Zde se hodnocení až na malé opakující se drobnosti („podle zdrojů“) obejde bez výhrad.

Třetí událost je podle názoru autora nejzajímavější. Střety mezi Srby a kosovskými Albánci vždy přitahovaly pozornost a plnily stránky českých deníků po celý konec devadesátých let minulého století. Dalo se očekávat tendenční zpravodajství bez zdrojů a více méně se tak stalo pouze u Deníku Právo, který ve svém zpravodajství se zdroji moc neparcoval a nechával své informace bez pramenů, neozdrojované. To si můžeme dokázat na tomto příkladu: „Nejméně 31 mrtvých a na pět set zraněných si dosud vyžádaly v jihosrbské provincii Kosovo dosud nejtěžší srážky mezi Albánci a Srby od roku 1999, kdy území přešlo pod správu OSN.“⁴⁷ Nicméně je důležité dodat, že ve svém zpravodajství nestránil ani Srbům, ani kosovským Albáncům.

Hospodářské noviny si zde vedly lépe a je nutné ocenit zapojení zahraničních zdrojů jako je agentura Reuters nebo BBC. I když patrně informovaly bezprostředně po střetech, tak si novináři dali tu práci a své texty náležitě doplnili zdroji. Novináři pracující pro Hospodářské noviny se rovněž nedopustili žádného protežování, a ačkoli chyběly zdroje, tak jejich zpravodajství zůstalo neutrální.

MF Dnes se z části chovala jako Právo a vydávala informace o obětech bez zdrojů. Jinak úroveň se spíše blížila Hospodářským novinám než Právu, které tuto událost moc nezvládlo.

Transparentnost byla nejhorším sledovaným kritériem, podle kterého byl hodnocen český tisk. Spousta informací byla bez zdrojů nebo se značně pofidérními

⁴⁷ Kosovo: desítky mrtvých ve vlně etnických srážek. *Deník Právo*. 19.3.2004

zdroji. Velkou důvěru nezbuzovaly často vyskytující se „místní zdroje“, „diplomaté“ či prosté „údaje“, na které se novináři odkazovali. Na jejich obranu musíme říci, že se často jednalo o bezprostřední zpravodajství s touhou po rychlém vydání článku, což dokazuje tvrzení z teoretické části o tlaku na novináře.

4. Shrnutí

Hlavním cílem praktické části této bakalářské práce bylo zjistit, na kolik pojednávaly deníky Hospodářské noviny, Deník Právo a Mladá Fronta Dnes vyváženě, věcně a transparentně v otázce Kosova mezi lety 2000 až do vyhlášení nezávislosti v Kosovu v roce 2008. Jednotlivé deníky byly na konci zkoumání srovnány a navzájem porovnány.

Prvním sledovaným kritériem byla vyváženost, kde jsem zkoumal přístupy deníků ke causám, které obsahovaly konflikt mezi Srby a kosovskými Albánci. Cílem bylo zjistit, zda je oběma stranám dopřáván podobně velký mediální prostor. Nejlépe si vedly Hospodářské noviny, kde o nějakém protežování nemůže být absolutně řeč. Právo dávalo prostor spíše srbské straně a Mladá Fronta se zachovala podobně jako Hospodářské noviny, nicméně v daleko menším měřítku.

V kritériu věcnosti jsem se věnoval subjektivním hodnocením ze strany novinářů a nejlépe si tentokrát vedly Hospodářské noviny, které ve sledovaných causách nasbíraly nejméně expresivních výrazů. Dále je následovalo Právo a nejhůře dopadla Mladá Fronta, nicméně vzhledem k objemu zkoumaných článků se nedá říci, že by nějak zásadně propadla.

V třetí části byla zkoumána práce se zdroji, tedy transparentnost. Bylo analyzováno, zda deníky své informace poctivě prokládají zdroji a zda nešíří neověřené informace. Z mého pohledu poměrně překvapivě si v tomto kritériu vedla nejlépe Mladá Fronta, která až na výjimky pracovala s relevantními zdroji i s novináři v místě událostí. Další deníky na tom byly o něco hůře, nicméně ani jeden vyloženě nepropadl. Celkově toto kritérium dopadlo nejhůře, což je příznačné pro tuto internetovou dobu, kdy se šíří informace velice rychle, avšak často nemáme jistotu, že jsou ověřené.

Celkově se dá říci, že nejlépe v dané analýze uspěly Hospodářské noviny, které pomyslně následoval Deník Právo, a na posledním místě zůstala Mladá Fronta Dnes. Nicméně se domnívám, že v daných kritériích deníky pracovaly obstojně a zásadní problém, který by byl proti novinářské etice, jsem nevysledoval a dovolím si tvrdit, že sledovaná periodika v analýze obstála.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zkoumat úroveň zpravodajství tří předních českých deníků v kosovské otázce mezi lety 2000 až 2008. Jmenovitě se jednalo o Hospodářské noviny, Deník Právo a Mladou Frontu Dnes. Touto analýzou jsem se snažil odpovědět na otázky, které byly vyřčeny na začátku. Tedy, zda můžeme považovat zpravodajství zmíněných deníků za vyvážené, věcné a transparentní. Snažil se vycházet ze zpravodajských článků (nikoli názorových článků) publikovaných mezi lednem roku 2000 až únorem roku 2008, tedy do vyhlášení nezávislosti.

V teoretické části byla popsána metoda kvantitativní obsahové analýzy, kterou jsem pro svou analýzu použil. Kritéria pro tuto analýzu určil Lutz Hagen a s jejich využitím byla analýza provedena. Tři kritéria jsem si vybral pro své zkoumání, neboť jsou dle mého názoru pro zkoumání médií nejdůležitější.

V další kapitole jsem se věnoval nastínění kosovské historie. Konkrétně jsem se zabýval především druhou polovinou dvacátého století, protože ta byla pro dané období výzkumu nejpodstatnější.

Dále následovala samotná praktická část, která byla rozdělena do tří podkapitol a v každé bylo zkoumáno a analyzováno jedno kritérium.

U prvních dvou kritérií je přiložena tabulka s výsledky analýzy a zároveň je doplněna o psané hodnocení jednotlivých deníků. U dalšího kritéria bylo hodnocení doplněno pouze textem, protože se výsledky v podstatě nedají kvantifikovat. Snažil jsem se dané deníky porovnat, aby bylo snáze viditelné, v čem se liší.

Jednu hypotézu se podařilo vyvrátit, ostatní dvě byly potvrzeny. Hned první hypotéza, tedy, že se naměřené údaje nebudou lišit, byla vyvrácena, protože, Hospodářské noviny podávaly vyvážené zpravodajství, Mladá Fronta rovněž (ačkoli se daným causám moc nevěnovala), kdežto Deník Právo psal daleko více o srbských postojích. Druhá a třetí hypotéza byly potvrzeny. Z hlediska věcnosti vidíme veskrze podobné výsledky a skutečně největších prohřešků se sledované deníky dopustily v hledisku transparentnosti. Na výzkumné otázky byly podány odpovědi rovněž v praktické části a ve dvou ze tří kritériích je možné práci Hospodářských novin,

Deníku Právo i Mladé Fronty DNES kvantifikovat. Transparentnost je z hlediska měření nemožné kvantifikovat, proto byl výzkum doplněn pouze citacemi prohrěšků proti správné žurnalistice, ale i tak byla dána odpověď.

Samozřejmě si uvědomuji, že tato kvalitativní obsahová analýza a práce zároveň má své limity a není možné postihnout a analyzovat všechny články, které byly v osmiletém cyklu vydány, jejich umístění a zařazení, což by mohlo samozřejmě změnit výsledky analýzy. Bylo vybráno celkem 116 článků napříč všemi sledovanými periodiky a ty byly zkoumány. Jedná se samozřejmě o články, které byly vydávány po celou sledovanou dobu. Přestože zhruba v polovině sledovaného období bylo článků méně než na začátku či konci, tak jsem se snažil pokrýt sledované období co nejrovnoměrněji, ačkoli některá období nebyla pro práci plně využita. Články mimo sledované causy přesto plnily důležitou roli, neboť jsem si díky nim mohl udělat konkrétnější obrázek o práci novinářů, zda sledované prvky nebudou v jiných causách jiné. Avšak trend se u sledovaných deníků za osm let nezměnil a styl pojednávání o Kosovu zůstal stejný.

Kvalitativní obsahová analýza může rovněž například reflektovat srozumitelnost vydaných článků u jednotlivých novin, což by bylo zároveň zajímavé analyzovat v jiném výzkumu a zároveň se zaměřit na relevanci daných článků. Ta v této analýze z kapacitních důvodů nebyla analyzována, protože právě toto kritérium by mohlo být samostatným námětem pro další práci podobného rázu. S tím souvisí zároveň zaměření samotných deníků. Zatímco Hospodářské noviny se snažily celou kosovskou otázku pokrýt co nejkomplexněji, Právo akcentovalo především vztahy se Srbskem a MF Dnes se věnovala hlavně vztahu Kosova a České republiky. A sledovaným událostem napříč celého osmiletého období se věnovala nejméně. Jsem si vědomý toho, že tyto aspekty je rovněž nutné reflektovat a případně analyzovat v jiné práci.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ANDERSON, Peter J a Geoff WARD. *The future of journalism in the advanced democracies*. Burlington, Ashgate, 2007.
- BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 3 Vyd. 1. Praha: Grada, 2011.
- BIEBER, Florian. *Understanding the War in Kosovo*. Londýn: Frank Cass, 2003.
- GIRGLE, Patrik. *Kosovo*. Praha: Libri, 2009.
- HAGEN, Lutz. *Informační kvalita a její měření*. Praha: Karolinum, 2011.
- CHROBÁK, Tomáš: *Girgle Patrik: Kosovo*. Praha, Libri 2006. 160 s. Slovánský přehled 93 (2007).
- JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ. *Masová média*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009
- MERTUS, Julie. *Kosovo – how myths and truths started a war*. Berkley: California University Press, 1999.
- PELIKÁN, Jan et al. *Dějiny Srbska*. Lidové noviny, 2013.
- REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004.
- SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. Praha: Karolinum, 1998.
- SCHULZ, Winfried. *Masová média a volby*. Praha: Karolinum, 1998.
- ŠESTÁK, Miroslav; TEJCHMAN, Miroslav; PELIKÁN, Jan; HLADKÝ, Ladislav; HAVLIKOVÁ, Lubomíra. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Lidové noviny, 2009.
- ŠMÍD, Milan. *Česká média – léta technického pokroku a zrání*. In: JIRÁK, Jan. 10
- ŠTĚPÁNEK, Václav. *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo. Kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Muni Press, 2011.
- TENGLEROVÁ, Hana. *Genderové aspekty zobrazování vědy v médiích: prezentace vědkyň a vědců v českém tisku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Katedra genderových studií, 2010.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010.
- Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi. In: Sběrka zákonů. 7. 11. 1991

Internetové zdroje

Nejčtenějším celostátním deníkem zůstává Blesk, dostupné na:

http://www.tyden.cz/rubriky/media/nejctenejsim-celostatnim-denikem-zustava-blesk_2890.html (staženo 16.5.2016)

Newton Media, dostupné na: www.newtonmedia.cz

The crisis in Kosovo, dostupné na:

<https://www.hrw.org/legacy/reports/2000/nato/Natbm200-01.htm#TopOfPage> (staženo 16.5.2016)

Deník Právo, dostupné na: www.pravo.cz

Vydavatelství Economia, dostupné na: www.economia.cz

Vydavatelství Mafra: www.mafra.cz

Země bez levicového deníku, dostupné na: www.advojka.cz/archiv/2012/15/zeme-bez-levicoveho-deniku (staženo 19.5.2016)

Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-18331273> (staženo 23.7.2016)

Dostupné na: <http://altpress.cz/nemluvme-o-pravu/> (staženo 27.7.2016)

Dostupné na <http://volby.idnes.cz/obce-2006.asp> (staženo 27.7.2016)

Analyzované články v Hospodářských novinách:

Kouchner: „Nepouštějte Kosovo“. 3.1.2000.

Schůzka Barak – Šará se nekonala. 5.1.2000.

Další Srb zabit v Kosovu. 11.1.2000.

Senát USA zamítl návrh na stažení amerických vojáků KFOR z Kosova. 19.5.2000.

Kosovo stále pro Srby nebezpečné. 8.6.2000.

Bělehrad odmítá cizí mise. 9.6.2000.

Srbští předáci podepsali s OSN v Kosovu dohodu o spolupráci 30.6.2000.

Zakladatel hnutí Lékaři bez hranic Bernard Kouchner opouští Kosovo. 15.1.2001.

Balkánský kotel znovu vře. 31.1.2001.

Srbové hledají v Kosovu mrtvé. 18.4.2002.

Mezinárodní mise OSN v Kosovu zklamala, tvrdí politologové. 18.4.2002.

EU sází na blízkovýchodní cestovní mapu. 19.4.2002.

Slovenský četař zahynul v Kosovu. 16.5.2002.

Jednání o Kosovu by měla začít až po příchodu nového šéfa správy OSN. 20.6.2002.

Šéf mezinárodní správy je spokojen s vývojem v Kosovu. 12.7.2002.

V Haagu soudí první Albánce. 20.2.2003.

Češi míří do Kosova. 25.4.2003.

Jednání o Kosovu by měla začít až po příchodu nového šéfa správy OSN. 20.6.2003.

Kosovo zažilo nejhorší střey za poslední tři roky. 17.3.2004

NATO má svolení v Kosovu střílet. 19.3.2004

Politika smíření mezi Srby a Albánci končí. 19.3.2004

Bělehrad chce rozdělení Kosova, jinak nebude jednat. 7.5.2004.

Srbsko odmítá volbu premiéra Kosova. 6.12.2004.

Bělehrad žádá OSN o sesazení premiéra Kosova. 10.12.2004.

Volby v Kosovu vyhrála strana prezidenta Rugobvy. 25.10.2004.

Smrt Albánce vyvolala napětí na jihu Srbska. 12.1.2005.

Kosovský premiér míří před haagský tribunál. 9.3.2005.

Kosovo potřebuje další pomoc Evropské unie. 21.4.2005.

V Kosovu je klid jen zdánlivý. 3.8.2005.

Kosovo česká na verdikt OSN. 6.9.2005.

Velký premiérův plán: etnické vyčištění Kosova. 25.1.2006.

V Kosovu jde o postavení srbské menšiny. 21.2.2006.

Dohoda o Kosovu se opět vzdálila. 12.10.2006.

Nová ústava má Srbům pojistit Kosovo. 27.10.2006

Srbové schválili novou ústavu, přisvojili si Kosovo. 30.10.2006

Výsledky referenda: Srbové schválili ústavu. 31.10.2006

Začíná napjatý finiš jednání o Kosovu. 5.2.2007

Ahtisaariho plán pro Kosovo má podporu EU. 13.2.2007

Kosovo: Srbsko spoléhá na Rusko. 22.2.2007

Kosovský parlament přijal Ahtisaariho plán. 6.4.2007.

Srbsko varuje EU ohledně Kosova. 13.9.2007.

Kosovo – povzbuzení pro separatisty?. 11.12.2007.

Kosovo se chystá na nezávislost. 14.2.2008

Analyzované články v Deníku Právo:

Vstup KFOR do Kosova hrozil blamáží, naznačili britští vojáci. 4.1.2000.

Loňské nálety nesplnily v Kosovu cíl politického urovnání. 14.1.2000.

Aliance se bombardováním Jugoslávie nedopustila válečných zločinů. 28.1.2000.

V Kosovu není válka, avšak ani mír, naznačil Kavan. 22.3.2000.

KFOR uzavřely hranice Kosova s jihem Srbska. 23.3.2000.

Srbové plánují návrat do Kosova. 5.4.2000.

Řešit statut Kosova je podle Tirany ještě předčasné. 13.10.2000.

Rugova počítá s mezinárodně stvrzenou nezávislostí Kosova. 6.11.2000.

Häkkerup se ujal Kosova. 16.1.2001.

Bělehrad schválil mírový plán. 8.2.2001.

Albánci odpálili v Kosovu autobus plný Srbů. 17.2.2001.

Times hodnotí akci jako nesmysl. 24.8.2001.

V Kosovu zatčen velitel UCK. 13.8.2002.

Nezávislost Kosova znovu ve hře. 4.1.2003.

Djindjič žádá návrat policistů do Kosova. 3.2.2003.

Spojené státy se stavějí proti okamžité nezávislosti Kosova. 18.2.2003.

V Kosovu zadržen bývalý albánský velitel. 24.4.2003.

Scéna a její zákulisí při vídeňských jednání o Kosovu. 17.10.2003.

Kosovo: desítky mrtvých ve vlně etnických srážek. 19.3.2004.

Desetitisíce Srbů vyšly demonstrovat. 20.3.2004.

Srbscko žádá novou rezolui ke Kosovu. 24.3.2004

Kosovské sbírání střepů – a co bude teď s regionem dál?. 29.3.2004

Tisíce Albánců pohřbily utopené chlapce. 22.4.2004

Volby v Kosovu vyhrála strana prezidenta Rugovy. 24.10.2004.

Bělehrad žádá OSN o sesazení Haradinaje. 10.12.2004.

Kosovský premiér resignoval. 9.3.2005.

Vojáky mířící do Kosova kolegové nešetří. 16.12.2005.

V Kosovu vypukl boj o Rugovova následníka. 26.1.2006.

Referendum zablokuje jednání o Kosovu. 26.10.2006

Srbové hlasovali o nové ústavě. 30.10.2006

Srbský plebiscit prošel jen těsně. 31.10.2006

Kosovo získá omezenou suverenitu. 25.1.2007.

Kosovo má dostat částečnou nezávislost. 3.2.2007

Vídeň prosadila vstřícný krok vůči Srbům. 13.2.2007.

Ahtisaari už plánuje předávání moci OSN kosovským úřadům. 3.3.2007.

Sedm zemí EU proti nezávislosti Kosova. 2.2.2008.

Kosovo vyhlásilo nezávislost. 18.2.2008.

Analyzované články v Mladé Frontě Dnes:

Jen za jediný den bylo v Kosovu zabito pět lidí. 18.1.2000.

Vojáci odletěli do Kosova. 28.1.2000.

V Kosovu nikomu nestráníme, tvrdí Paříž. 12.2.2000

Srbové v Kosovu ukončí bojkot. 4.4.2000.

Kosovo po roce: ani ráj, ani peklo. 23.6.2000.

Život se vrací i do těch nejzapadlejších koutů Kosova. 3.8.2000.

Zákony se v Kosovu nastolit musí, zdůrazňuje OSN. 16.8.2000.

Peč je symbolem obrody Kosova. 19.9.2000.

Albánci zůstali nadále ostražití. 11.10.2000.

Rugova vyhrál v Kosovu. 31.10.2000.

Srbská vláda kárá OSN v Kosovu. 3.2.2001.

NATO a Srbové spojí síly u Kosova. 9.3.2001.

Kolébku odporu je Kosovo. 21.3.2001.

Rugova: Jediné téma je nezávislost Kosova. 6.8.2001.

Kosovo jde k prvním volbám. Ale přijdou i Srbové?. 16.11.2001.

Kosovu budou vládnout dvě vlády. 22.11.2001.

Kosovo se pokusilo o vzpouru, zasáhla OSN. 25.5.2002.

V Kosovu byl zabit ze zálohy policista OSN. 5.3.2003.

Školáci poslali své hračky do Kosova. 12.6.2003.

V Kosovu to vře, Češi brání místní Srby. 19.3.2004.

Kosovem otřásají srážky Srbů s Albánci, 18.4.2004.

Zaskočené Kosovo: tři policisté zahynuli při vzájemné přestřelce. 19.4.2004.

Rozhořčení Srbové bojkotovali klíčové poválečné volby v Kosovu. 25.10.2004.

Premiér Kosova se vzdal a jede do Haagu. 9.3.2005.

Co bude s Kosovem? Dříve či později bude nezávislé. 23.1.2006.

Srbové jednájí s Albánci, co bude s Kosovem. 21.6.2006.

Bělehrad poprvé jednal s Albánci z Kosova. 23.7.2006.

Srbové hlasovali o ústavě. 30.10.2006

Srbské referendum prošlo jen těsně. 31.10.2006

Plán pro Kosovo: vlajku ano, nezávislost ne. 3.2. 2007.

Začíná poslední část jednání o Kosovu. 5.2.2007

Slota: Plán pro Kosovo připomíná Mnichov. 9.2.2007.

Kosovo se může rozdělit, připouští velmoci. 18.8.2007.

Den D přinese Kosovu radost i hrůzu. 17.1.2008.

Vznikl nový stát, Kosovo vyhlásilo nezávislost. 18.2.2008.

